

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Завидняк Михайло Іванович

УДК 342.417+342.76

**КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

12.00.02 – конституційне право; муніципальне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Ужгород – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор

Савчин Михайло Васильович,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
професор кафедри адміністративного, фінансового та
інформаційного права.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Мішина Наталія Вікторівна,

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри конституційного права;

кандидат юридичних наук

Натуркач Руслана Павлівна,

начальник Головного територіального управління юстиції
в Закарпатській області.

Захист відбудеться «04» листопада 2016 р. об «11⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 61.051.07 ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3, каб. 21.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці ДВНЗ «Ужгородський національний університет» за адресою: 88000, м. Ужгород, вул. Університетська, 14.

Автореферат розісланий «02» жовтня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.Я. Рогач

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах сучасної економічної рецесії, яка розпочалася 2008 року, забезпечення економічної безпеки стає багатофакторним і складним процесом, що зумовлено змінами геоекономічного становища, трансформацією економічної системи суспільства, зміни структури економіки в Україні. Такі фактори стають важливими підставами для серйозного осмислення конституційно-правових засад забезпечення економічної безпеки України на тлі процесів інтеграції та глобалізації. Адже конституційні засади забезпечення економічної безпеки визначені в Основному Законі України фрагментарно і несистемно, що ускладнює процеси виявлення й упровадження національних економічних інтересів та їх реалізації за допомогою середньо- і довгострокових інструментів (доктрин, програм, аналітичних документів тощо). Головним критерієм у забезпеченні економічної безпеки України є юридична визначеність у реалізації економічних прав і свобод, що зумовлює відповідну організацію публічної влади та накладає на неї обов'язки згідно зі статтею 3 Конституції України. Також ця система передбачає виявлення і чітке визначення можливих внутрішніх і зовнішніх загроз національним економічним інтересам України.

Формування системи забезпечення економічної безпеки зумовлено перебігом циклів розвитку в економічній системі, структурою економіки та основними індикаторами її розвитку. Виходячи із цього, необхідно проаналізувати основні конституційні моделі регулювання економічної системи. При цьому правове регулювання економічної системи у законодавстві може бути гнучким, зважаючи на циклічну природу економічних процесів.

З огляду на потребу передбачення закономірностей економічних процесів та пов'язаних із ними викликів і загроз національній безпеці України зростає актуальність комплексного дослідження конституційних засад економічної безпеки України. При цьому важливими аспектами дослідження є стан економічних свобод, гарантії права власності та додержання умов договорів в Україні. Зокрема, стан регулювання економічної системи потребує аналізу через призму індикаторів втручання держави у сферу економічної безпеки відповідно до принципу пропорційності (на основі закону, суспільна необхідність, відповідність обраних заходів легітимній меті). Виходячи із цього потребує корегування не лише законодавство, а й адміністративна і судова практика відповідно до засад верховенства права. Упровадження положень Конституції і законів України у сфері економічної безпеки багато в чому залежить від ефективності владних інститутів та процедур здійснення цієї діяльності, які мають відповідати суспільним інтересам і не посягати на сутність змісту економічних свобод, права приватної власності, доступу до інформації та природних ресурсів.

Окремі питання забезпечення національної безпеки розглядалися у працях відомих вітчизняних і зарубіжних учених: Дж. Айвора, В. Антонова, Ю. Барабаша, А. Баранова, С. Білоцького, Ф. Боббіта, Ф. Броделя, І. Валлерстайна, М. Германа,

В. Горбуліна, Т. Грабович, Р. Дарендорфа, О. Дзьобаня, Ч. Едлі, А. Єзерова, Я. Жаліло, А. Зайберт-Фор, Є. Ковальова, О. Користіна, В. Ліпкана, Дж. Лока, О. Ляшенко, Л. фон Мізеса, Н. Нижник, М. Олсона, Р. Патнама, В. Пилипчука, С. Погребняка, К. Райнгардта, М. Савчина, Г. Ситник, Дж. Стігліца, М. Сунгуровського, О. Уварової, Ф. фон Гаєка, З. Чуйко, А. Шайо, С. Шевчука та інших. Однак у науці конституційного права і до цього часу відсутнє комплексне дослідження конституційно-правових аспектів забезпечення економічної безпеки України.

Джерельною основою для дослідження слугували теоретичні праці, дані аналітичних досліджень незалежних організацій та установ (Стокгольмського міжнародного інституту досліджень миру, Національного інституту стратегічних досліджень, Центру Разумкова, Центру політико-правових реформ, Stratford Foundation, Transparency International, Doing Business тощо), положення Конституції і законів України, усталена практика Конституційного Суду України та судів загальної юрисдикції.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалася відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII, а також згідно з планом науково-дослідної роботи кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет» на 2015-2020 рр. Тема дослідження є складовою частиною комплексної теми «Конституційне будівництво в країнах Центральної Європи у XX-XXI ст.», яка розробляється науковцями Ужгородського національного університету (номер державної реєстрації 0198U007793).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є розробка науково обґрунтованої концепції конституційних засад забезпечення економічної безпеки в Україні. Задля досягнення поставленої мети у роботі вирішені такі задачі:

- визначити теоретико-методологічні засади дослідження конституційних засад економічної безпеки;
- розкрити поняття економічної безпеки та з'ясувати її місце в структурі національної безпеки України;
- визначити конституційні засади економічної безпеки та її основні компоненти;
- розкрити функції конституційної системи забезпечення економічної безпеки України та ефективність розподілу владних повноважень у цій системі;
- з'ясувати конституційно-правові засади регулювання економічної безпеки України;
- визначити конституційні принципи державної і регіональної політики у сфері забезпечення економічної безпеки України;
- розкрити конституційні засади забезпечення енергетичної безпеки в Україні;

- розкрити конституційні принципи забезпечення військово-торговельного співробітництва, озброєння та військової техніки в Україні;
- розкрити конституційні засади забезпечення економічної безпеки в зоні антитерористичної операції.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини із забезпечення економічної безпеки України.

Предметом дослідження є конституційно-правові засади забезпечення економічної безпеки України.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів та засобів наукового дослідження.

Світоглядний інструментарій філософії права дав змогу розкрити природу економічної безпеки як комплексного явища, яке виражає національні інтереси та сукупність оперативних і стратегічних заходів щодо попередження, виявлення та припинення потенційних і реальних загроз сталому розвитку економічної системи суспільства (розділ 1). Діалектичний метод дав змогу розкрити природу системи економічної безпеки, що динамічно розвивається, з притаманними їй внутрішніми зв'язками та суперечностями, взаємодії інститутів громадянського суспільства та публічної влади у цій царині (підрозділи 1.2, 1.5, розділ 2). За допомогою соціологічного методу розкрито динаміку розвитку й ефективність конкретних конституційних положень та нормативно-правових актів, що визначають окремі напрями економічної безпеки (розділ 2). Цивілізаційний метод використовувався у дослідженні природи національних економічних інтересів у контексті місця України на світовому ринку (підрозділ 2.1). Історичний метод дав змогу розкрити зародження і динаміку розвитку інституту забезпечення економічної безпеки та його правового регулювання (підрозділи 1.1, 1.5). Порівняльно-правовий метод сприяв визначенню позитивного і прийнятного досвіду правового регулювання принципів і функцій із забезпечення економічної безпеки (підрозділи 1.2, 1.3, 1.4). Системний метод дав змогу визначити структуру системи економічної безпеки та її функції (підрозділи 1.3, 1.4). Метод юридичної герменевтики використовувався для аналізу стану правового регулювання та змісту окремих напрямів забезпечення економічної безпеки (розділ 2). Метод формальної юридичної логіки сприяв розкриттю стану правового регулювання забезпечення економічної безпеки і формулюванню низки пропозицій до Конституції і законів України (підрозділ 1.5, розділ 2). У ході написання дисертаційної роботи також були використані логічні методи індукції та дедукції, синтезу, аналогії з метою визначення особливостей ключових проблем у стані та динаміці регулювання економічної безпеки України.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим в Україні комплексним науковим дослідженням, у якому розкрито конституційно-правові засади забезпечення економічної безпеки України. У результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення і висновки, які виносяться на захист, зокрема:

вперше:

- запропоновано визначення забезпечення економічної безпеки як сукупності юридичних засобів обмеження свободи розсуду спецслужб та органів безпеки держави на засадах додержання мінімального втручання у здійснення економічних свобод, а також юридичної визначеності правил і процедур щодо забезпечення попередження та усунення загроз національній економіці, економічним правам і свободам, застосування яких підлягають демократичному контролю;

- обґрунтовано методологію аналізу системи конституційного забезпечення економічної безпеки, яка має охоплювати наукові методи дослідження законодавства як системи законів та регуляторних актів, відповідної судової практики, даних аналітичних матеріалів та пропозицій до чинного законодавства з боку наукових установ, вищих навчальних закладів, незалежних аналітичних центрів, а також громадських об'єднань, які спеціалізуються на питаннях економічної безпеки;

- визначено поняття економічної безпеки як системи забезпечення стабільних правил економічної діяльності, щоб її суб'єкти мали змогу планувати свою діяльність на майбутнє з метою забезпечення сталого розвитку суспільства і держави, додержання прав і свобод людини та національних економічних інтересів відповідно до засад верховенства права, поваги до прав людини та пропорційності втручання держави у здійснення економічних свобод приватними особами;

удосконалено:

- визначення системи здійснення конституційного контролю над спецслужбами та органами безпеки держави у сфері економічної безпеки стосовно України включає три рівні: 1) громадський рівень; 2) державний рівень; 3) міжнародний рівень, який не має наразі системного характеру;

- положення доктрини про те, що досягнення зрілого ступеня економічних свобод є важливим етапом для сталого розвитку економічних систем, які, як правило, стикаються з обмеженістю ресурсів та неповнотою інформації, що не дає змоги будувати якихось далекосяжних планів згідно із конституційними засадами розуміння сутності й змісту економічних свобод;

- зміст функціонального аспекту економічної безпеки, який потребує вирішення трьох проблемних складників конституційних гарантій економічних свобод: 1) обмеження втручання у здійснення економічних свобод; 2) усунення надмірної монополізації галузі важкої металургії і суміжних із нею, що спричинена гіпертрофованим значенням зазначеної галузі та продукції з низьким ступенем технологічної переробки; 3) подолання наслідків анексії Російською Федерацією Криму та поновлення конституційного порядку в окремих районах Донецької і Луганської областей;

- положення про те, що зміст конституційного принципу поділу влади у контексті забезпечення економічної безпеки втілюється через спеціалізацію, диференціацію та раціональний розподіл повноважень між різними органами

влади по горизонталі та по вертикалі з метою реалізації засад сталого розвитку національної економіки та виявлення, попередження й усунення потенційних і реальних загроз сталому розвитку економічної системи;

– положення науки про те, що конституційне забезпечення економічної безпеки здійснюється на трьох рівнях влади: 1) місцевому – рівні місцевого самоврядування та регіонів; 2) національному – між органами державної влади та між сусідніми прикордонними територіями – за допомогою транскордонного співробітництва та 3) міжнародному – інтеграції у Світову організацію торгівлі та інші міжнародні організації;

дістали подальшого розвитку:

– обґрунтування тези, що до системи конституційних принципів забезпечення економічної безпеки належать принципи: а) правової соціальної держави; б) гарантування свободи економічної діяльності; в) справедливості; г) забезпечення права на незалежний і безсторонній суд; д) додержання вимог публічного економічного порядку; е) пропорційності;

– окремі положення про зміст принципу правової визначеності як елемента верховенства права стосовно діяльності органів публічної адміністрації у сфері економічної безпеки;

– зміст фінансової самостійності органів місцевого самоврядування заходів з боку держави у разі муніципального банкрутства як потенційної загрози економічній безпеці на локальному рівні публічної влади.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретична та практична значущість дослідження полягає в тому, що викладені в ньому висновки та пропозиції можуть бути використані:

– у науково-дослідницькій діяльності – для дослідження економічної безпеки як комплексного інституту конституційного права, правових засобів і форм її забезпечення у діяльності інститутів громадянського суспільства та органів публічної влади;

– у сфері правотворчості – для вдосконалення законодавства, що регулює конституційні засади економічної безпеки та основні напрями діяльності органів публічної влади у зазначеній сфері;

– у правозастосуванні – для оптимізації форм і методів діяльності органів публічної влади з метою ефективного забезпечення економічної безпеки України;

– у навчальному процесі – у підготовці відповідних розділів підручників і навчальних посібників із циклу публічно-правових дисциплін, у викладанні курсу конституційного права України, у науково-дослідній роботі студентів і магістрів.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним, цілісним та завершеним науковим дослідженням теоретичних і практичних проблем конституційно-правових засад забезпечення економічної безпеки України. Стаття «Суверенні запозичення держави та національна економічна безпека» написана у співавторстві з М. В. Савчиним та М. В. Менджул, у якій дисертантом розроблені положення про природу імунітетів держави та суверенних запозичень держави у

світлі доктрини суверенітету, а також пропозиції щодо запровадження інституту муніципального банкрутства як засобу забезпечення правової визначеності у публічних фінансах. Сформульовані у роботі положення і наукові висновки є результатом особистих досліджень та обґрунтувань, зроблених автором на основі критичного аналізу 220 наукових джерел і правових актів, а також практики застосування конституцій і законів у діяльності органів публічної влади та фізичних і юридичних осіб.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Результати дослідження були оприлюднені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Сучасні проблеми порівняльного правознавства» (м. Ужгород, 6-8 травня 2015 р.), «Механізми захисту прав людини в умовах євроінтеграції України» (м. Біла Церква, 15 квітня 2016 р.), «Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей» (м. Ужгород, 22-23 квітня 2016 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладені у п'яти наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, у тому числі в одному зарубіжному науковому виданні, а також у трьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура і обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 190 сторінок. Список використаних джерел складається зі 220 найменувань і займає 25 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, показано взаємозв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методологічні засади дослідження, розкрито наукову новизну роботи, її практичну значущість, наведено дані щодо апробації та впровадження одержаних результатів, публікацій, а також структури та обсягу дисертації.

Розділ 1 «Поняття та структура економічної безпеки України» складається з п'яти підрозділів та висновків, у яких розкрито теоретико-методологічні засади дослідження, визначено поняття, структуру, функції та конституційно-правові засади регулювання економічної безпеки у системі конституційного ладу України.

У *підрозділі 1.1 «Теоретико-методологічні засади дослідження конституційних засад економічної безпеки»* із застосуванням міждисциплінарного підходу визначаються теоретичні і методологічні засади проведення наукового аналізу. Такий аналіз проведено з точки зору конституціоналізму у площині

1) організації публічної влади, а також 2) певних вимог до законодавства та практики його застосування як органами публічної адміністрації, так і судовими органами. Розкривається взаємозв'язок між науками конституційного права, публічного адміністрування, економічною теорією та націобезпекознавством у дослідженні змісту економічної безпеки. Доводиться, що цивілізованість у здійсненні втручання у сфері економічних свобод означає дотримання певних правил і процедур, які дозволяють рівномірно розподіляти ресурси на ринку і забезпечувати доступ до ринку в цілому, забезпечуючи розвиток економічної системи на засадах сталого розвитку, поваги гідності людини та економічних свобод. Розкриваються рівні контролю над спецслужбами та органами безпеки, метою якого є недопущення політичного впливу та здійснення керівництва ними з боку органів виконавчої влади. У ході забезпечення економічної безпеки законодавче регулювання та судова практика взаємодоповнюють один одного. Розкривається їхня подвійна природа: законодавче регулювання через закони та регуляторні акти, судова практика як засіб контролю за регуляторною діяльністю публічної адміністрації та здійсненням негласних слідчих дій спецслужбами та органами безпеки держави.

Підрозділ 1.2 «Поняття економічної безпеки та її місце в системі національної безпеки» присвячено взаємозв'язку економічної безпеки з конституційними цінностями та принципами. На відміну від економічної теорії, конституційне забезпечення економічної безпеки ґрунтується на засадах правової визначеності, правомірних очікувань, обґрунтованості втручання держави в економічні свободи. У контексті динаміки економічних процесів економічна безпека розглядається в аспекті правової визначеності, тобто як можливість учасників економічних відносин із цілковитою достовірністю особисто чи за порадою кваліфікованого юриста передбачати наслідки дії правових актів, які стосуються їхньої економічної діяльності. Доведено, що основними загрозами економічній безпеці є надмірні регуляторні функції держави, викривлена структура національної економіки, що має наслідком звуження економічних свобод. На основі аналізу динаміки економічних процесів та особливостей конституційної системи зроблено висновок, що забезпечення належного рівня оплати праці можна досягти шляхом упровадження дерегуляторної політики держави, розширення свободи колективних трудових договорів та соціального партнерства, а також шляхом зниження оподаткування за умови гарантій свободи економічної діяльності.

Підрозділ 1.3 «Принципи та структура економічної безпеки України» розкриває зміст основоположних правових принципів та основні елементи економічної безпеки як компоненту конституційного ладу України. Для з'ясування особливостей дії принципів економічної безпеки проаналізовано ліберальні (лібертарні), ліберально-демократичні, соціальні, етатистські та перехідні моделі економічної системи. На основі методики Міністерства розвитку та економічної політики розкрито особливості макроекономічної, фінансової, зовнішньоекономічної, інвестиційної, науково-технологічної, енергетичної,

виробничої, демографічної, соціальної, продовольчої безпеки. Також параметри економічної безпеки розглядаються у контексті додержання стандартів рівня людського розвитку, зокрема поваги людської гідності, які аналізуються у контексті права особи на вільний розвиток своєї особистості та сталого розвитку суспільства. Розкривається зміст таких принципів забезпечення економічної безпеки: а) правової соціальної держави; б) гарантій свободи економічної діяльності; в) справедливості; г) забезпечення права на незалежний і безсторонній суд; д) додержання вимог публічного економічного порядку; е) пропорційності.

У підрозділі 1.4 «Основні функції системи забезпечення економічної безпеки України» визначено основні напрями забезпечення економічної безпеки та розподілу повноважень органів публічної влади у цій царині. Відповідно до методики Міністерства економіки і регіонального розвитку проаналізовано основні параметри економічної безпеки у їх взаємодії, на основі чого визначені основні функції системи забезпечення економічної безпеки та наведено пропозиції щодо вдосконалення розподілу функцій органів публічної влади у цій сфері. Зокрема, сформульовані пропозиції щодо розширення сфери економічних свобод шляхом скасування ліцензування окремих напрямів економічної діяльності та гарантій свободи вибору роду заняття та економічної діяльності. Із цією метою запропоновано децентралізацію публічних фінансів, яка має супроводжуватися передачею ресурсів із державного рівня на рівень місцевого самоврядування. У сфері зовнішньої торгівлі та інвестицій держава може використовувати непрямі механізми впливу на економічні відносини через обґрунтовані митні ставки та фіскальні заходи з метою вирівнювання зовнішньоторговельного балансу. Метою реформування у сфері енергетичної безпеки є трансформація енергетичного сектору країни з дотаційного та проблемного на економічно прибутковий, конкурентний і динамічний сектор національної економіки. Одним із засобів забезпечення демографічної безпеки є реформування системи охорони здоров'я, насамперед запровадження загальнообов'язкового медичного страхування та трансформація мережі закладів охорони здоров'я і надання медичних послуг.

Підрозділ 1.5 «Конституційно-правові засади регулювання економічної безпеки України» висвітлює з точки зору правової визначеності основні стандарти правового регулювання у цій сфері. Розкрито основні засади правового регулювання шляхом поєднання елементів механізму правового регулювання, особливості національних програм економічного розвитку, законодавчого регулювання, підзаконних нормативно-правових актів, локальних нормативно-правових актів у структурі механізму правового регулювання економічної безпеки. Дано характеристику основних моделей втручання в економічні свободи між вказаними рівнями правового регулювання з точки зору правової визначеності, свободи розсуду у правовому регулюванні та гарантій прав людини і основоположних свобод. Зокрема, плани мають правозастосовний характер і визначають конкретні завдання та заходи, які мають здійснюватися у певній послідовності та у встановлені строки. На основі судової практики та досягнень

доктрини сформульовано вимоги щодо якості законодавчого регулювання у сфері економічної безпеки, зокрема щодо здійснення негласних слідчих дій та контррозвідувальної діяльності. Також здійснено аналіз відповідності використання адміністративного розсуду у ході негласних слідчих дій та контррозвідувальної діяльності принципу верховенства права.

Розділ 2 «Основні напрями конституційного забезпечення економічної безпеки України» складається з чотирьох підрозділів та висновків, у яких розкрито конституційні засади державної і регіональної політики у сфері забезпечення економічної безпеки України, у сфері енергетичної безпеки, військово-торгівельного співробітництва, озброєння і військової техніки, забезпечення економічної безпеки у зоні проведення антитерористичної операції.

У підрозділі 2.1 *«Конституційні засади державної і регіональної політики у сфері забезпечення економічної безпеки України»* розкрито національний та міжнародний аспекти забезпечення економічної безпеки, забезпечення економічної безпеки України у контексті транскордонного співробітництва, національний, регіональний і місцевий рівні забезпечення економічної безпеки. Розкриваються конституційні аспекти інтеграції України у світовий ринок, зокрема, в рамках Світової організації торгівлі та Угоди про асоціацію України з ЄС, а також у рамках транскордонного співробітництва, на підставі чого зроблено висновок, що наявні форми такої інтеграції не мають наслідком посягання на суверенітет України, а сприяють підвищенню конкурентоспроможності національної економіки на стратегічну перспективу. Сформульовано пропозиції щодо забезпечення верховенства Конституції України під час здійснення органами місцевого самоврядування повноважень в економічній сфері та вжиття необхідних заходів у рамках адміністративного нагляду та судового контролю за правовими актами регіональних і місцевих органів влади, а також запровадження інституту муніципального банкрутства.

Підрозділ 2.2 *«Конституційні засади забезпечення енергетичної безпеки України»* присвячений аналізу забезпечення економічної безпеки на ринку електроенергетики, у нафтогазовидобувній галузі, а також у суміжних галузях економіки, на ринку розподілу та постачання енергетичних ресурсів. Енергозбереження розглядається як один із найважливіших напрямів економічної безпеки, який став надзвичайно важливим після розпаду Радянського Союзу та поглиблення інтеграції України у світові енергетичні ринки, тим більше що велика енергоемність виробництва в Україні значно знижує конкурентоспроможність національної економіки на світових ринках і робить її вельми затратною. Розмежування виробників та постачальників на ринку електроенергії є початковим етапом у гарантуванні конституційних свобод підприємницької діяльності учасників цього ринку та забезпеченні рівних умов для споживачів, виробників і постачальників електроенергії. Зроблено висновок про необхідність послідовного впровадження положень статті 42 Конституції України в частині демонополізації ринку розподілу та постачання енергетичних ресурсів з метою встановлення

збалансованої ринкової ціни на них.

У підрозділі 2.3 «Конституційні засади забезпечення військово-торговельного співробітництва, забезпечення озброєнням і військовою технікою» висвітлюються окремі конституційні аспекти забезпечення економічної безпеки у сфері військово-торговельного співробітництва та конституційні аспекти забезпечення озброєнням та військовою технікою. Зокрема, проаналізовано проблеми переходу Збройних сил України на контрактну основу, що може мати своїм наслідком розширення державного замовлення на озброєння і військову техніку з огляду на військовий конфлікт України з Російською Федерацією, а також зміщення акцентів у здійсненні військово-торговельного співробітництва України та її переорієнтацію на стандарти НАТО відповідно до конституційних гарантій свободи підприємницької діяльності та свободи укладання договорів.

Підрозділ 2.4 «Конституційні засади забезпечення економічної безпеки у зоні проведення антитерористичної операції» присвячено проблемі поновлення конституційного порядку в окремих районах Донецької і Луганської областей у контексті забезпечення економічної безпеки України. Визначено основні параметри щодо запровадження спеціальних юридичних режимів із поновлення правопорядку на окупованих територіях, забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб та їх соціалізації за новим місцем проживання на засадах недискримінації, складання комплексних програм поновлення економічної та соціальної інфраструктури після повернення анексованого Криму та окупованих територій до складу України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення важливого наукового завдання, що полягає у розробці науково обґрунтованої концепції конституційних засад забезпечення економічної безпеки в Україні. Здобувачем сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, а саме:

1. Доведено, що конституційне забезпечення економічної безпеки є ефективною при належному контролі над спецслужбами та органами безпеки держави, що пов'язано із специфікою їх діяльності, яка має у своєму арсеналі негласні способи збору інформації про приватних осіб та потенційні загрози зловживання повноваженнями у разі їхньої реалізації без належного демократичного контролю. Система здійснення контролю над спецслужбами та органами безпеки держави у сфері економічної безпеки має три рівні, який стосовно України має наступну структуру: 1) громадський рівень; 2) державний рівень, який включає засоби парламентського контролю, діяльність глави держави та внутрішній контроль усередині спецслужб та органів безпеки держави; 3) міжнародний рівень, який не має наразі системного характеру.

Механізм забезпечення економічної безпеки з точки зору конституціоналізму полягає у юридичних засобах обмеження свободи розсуду в ухваленні рішень

спецслужбами та органами безпеки держави, які в такій якості виступають органами публічної адміністрації, а також юридичної визначеності правил і процедур, застосування яких підлягають демократичному контролю на рівні громадських організацій, парламенту, глави держави, а також міжнародних установ, юрисдикцію яких визнано Україною.

Методологія аналізу системи забезпечення економічної безпеки має охоплювати законодавство як систему законів та регуляторних актів, відповідну судову практику, дані аналітичних матеріалів та пропозиції до чинного законодавства з боку наукових установ, вищих навчальних закладів, незалежних аналітичних центрів, а також громадських об'єднань, які спеціалізуються на питаннях економічної безпеки.

2. Аргументовано, що з точки зору конституціоналізму економічна безпека полягає в забезпеченні стабільних правил економічної діяльності таким чином, щоб її суб'єкти могли планувати свою діяльність на майбутнє, з метою забезпечення сталого розвитку суспільства і держави, додержання прав і свобод людини та національних економічних інтересів. Такі цілі досягаються шляхом додержання вимог верховенства права у ході ухвалення актів законодавства та здійснення регуляторної політики у сфері економічної безпеки.

Конституційні механізми забезпечення сталого розвитку національної економіки полягають у стимулюванні державою виробництва товарів із високим ступенем доданої вартості, тобто з багатоступінчастими циклами переробки. Забезпечення належного рівня оплати праці можна досягти шляхом упровадження дерегуляторної політики держави, розширення свободи колективних трудових договорів та соціального партнерства, а також шляхом зниження оподаткування з одночасним забезпеченням гарантій свободи економічної діяльності та прав працівників.

3. Обґрунтовано, що порівняльний аналіз різних типів економічних систем (ліберальних, ліберально-демократичних, соціальних, перехідних та етатистських) свідчить про різний ступінь забезпечення економічних свобод. Досягнення зрілого ступеня економічних свобод є важливим для сталого розвитку економічних систем, які, як правило, стикаються з обмеженістю ресурсів та неповнотою інформації, що не дає змоги будувати якихось далекосяжних планів. Тому вільна конкуренція при відкритості комунікацій дає змогу збалансувати економічну систему та гарантувати мінімальний рівень економічних свобод, які критично важливі для сталого розвитку суспільства. Для цього потрібні незалежні суди, доброчесна аудиторська служба та контроль за публічними фінансами, задовільне функціонування бірж із метою визначення реальних цін на ринку товарів, послуг і капіталів, а також належне функціонування правил і процедур.

Структура економічної системи зумовлена ступенем її відкритості-закритості, а також співвідношенням зовнішніх та внутрішніх аспектів її функціонування. Структура національної економічної системи зумовлює також функції економічної безпеки. Показники національної економіки лише засвідчують ті обставини, що

держава має вживати неухильних заходів щодо лібералізації режиму відкриття та закриття підприємств, спрощення відповідних адміністративних процедур та фінансових процедур, підвищення рівня споживання населення, яке б забезпечувало гідний рівень життя людини та сталий розвиток суспільства, що об'єктивно збільшує ВВП і забезпечує самодостатність національної економіки.

До системи принципів забезпечення економічної безпеки належать: а) принцип правової соціальної держави; б) принцип свободи економічної діяльності; в) принцип справедливості; г) право на незалежний і безсторонній суд; д) принцип додержання вимог публічного економічного порядку; е) принцип пропорційності.

4. Встановлено, що функціональний аспект економічної безпеки в Україні має три проблемні складові: 1) значна зарегульованість економіки, що має наслідком низький рівень економічних свобод і низьку ділову активність; 2) гіпертрофоване значення важкої металургії та продукції з низьким ступенем технологічної переробки; 3) анексія Російською Федерацією Криму та підтримка і керівництво незаконними парамілітарними структурами в окремих районах Донецької і Луганської областей, що порушило цілісність національної економічної системи України. Виходом із ситуації є конституційні гарантії свободи підприємницької діяльності, обмеження монополізму та забезпечення національних економічних інтересів на зовнішніх ринках через збалансований баланс експортно-імпортних операцій та гарантії свободи договорів на цих ринках.

Забезпечення економічної безпеки в системі поділу влади здійснюється через спеціалізацію, диференціацію та раціоналізований розподіл повноважень між різними їх носіями з метою реалізації засад сталого розвитку національної економіки та виявлення, попередження й усунення потенційних і реальних загроз поступальному її розвитку. Виходячи із цього та з функціональної точки зору всі органи влади наділяються повноваженнями на основі конституції і законів, які визначають основні напрями діяльності в окремій галузі державної діяльності.

5. Обґрунтовано, що Конституція України визначає засади правової визначеності, поваги до прав людини, обмеження свободи розсуду в діяльності публічної адміністрації у правовому регулюванні економічної безпеки. У системі правового регулювання економічної безпеки розробка концепцій, програм розвитку у певних галузях публічного управління має змішаний характер, оскільки вони можуть визначати напрями розвитку законодавства та відповідної адміністративної практики у сфері економічної безпеки. Особливе значення тут має співвідношення законодавчого регулювання з підзаконними нормативними актами, оскільки з питань економічної безпеки окремі підзаконні правові акти можуть мати характер з обмеженим доступом, що пов'язано зі специфікою проведення оперативно-розшукових заходів та негласної слідчої діяльності, що необхідно для досягнення легітимних цілей – забезпечення державного суверенітету, економічного добробуту та національної безпеки.

З урахуванням положень Доповіді Венеційської комісії про верховенство права стосовно органів забезпечення економічної безпеки цей принцип визначає такі

ВИМОГИ:

а) наділення органів забезпечення економічної безпеки повноваженнями на підставі закону і відповідно до нього, а також при конкретизації положень закону стосовно здійснення особливостей оперативно-розшукової діяльності підзаконними правовими актами з обмеженим доступом;

б) ухвалення законів у ході прозорого, підзвітного і демократичного закону, а стосовно прийняття правового акта на підставі ч. 5 ст. 8 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» така правотворча діяльність спецслужб та правоохоронних органів підлягає парламентському контролю;

в) здійснення повноважень виключно у тих випадках, коли дозволяє закон, зокрема проведення негласних слідчих дій відповідно до правил глави 21 Кримінального процесуального кодексу та законодавства про оперативно-розшукову діяльність та контррозвідувальну діяльність;

г) ступінь виконання закону і контроль за його виконанням у сфері економічної безпеки залежить від свободи розсуду компетентного органу влади, а також від ефективності парламентського і громадського контролю за діяльністю органів забезпечення економічної безпеки;

д) чи застосовуються виняткові заходи або процедури, спрямовані на забезпечення економічної безпеки, які є відмінними від загальних правил, наприклад винятки щодо гарантій недоторканності власності чи свободи підприємницької діяльності.

Конкретизуючи закони, органи забезпечення економічної безпеки користуються свободою розсуду. Свобода розсуду означає діяти, насамперед виходячи із цілей закону. Вона полягає в тому, що закони можуть містити програмні положення або норми загального характеру, які потребують конкретизації саме в правових актах компетентного органу влади відповідно до законної мети на засадах пропорційності.

Конституційне забезпечення економічної безпеки на рівні місцевого самоврядування здійснюється шляхом адміністративного нагляду з боку місцевих державних адміністрацій та адміністративного контролю адміністративними судами щодо законності актів органів місцевого самоврядування, а також на предмет додержання ними вимог щодо поваги до суверенітету і територіальної цілісності України. У цьому відношенні також може здійснюватися контроль стосовно обґрунтованості граничних меж фінансових запозичень, що здійснюються органами місцевого самоврядування у рамках бюджетного процесу.

У системі локальних правових актів місцевого самоврядування важливу роль відіграють адміністративний нагляд і адміністративний контроль щодо їх відповідності Конституції і законам України. Для вирівнювання балансу розподілу повноважень між державою та місцевим самоврядуванням необхідно запровадити інститут конституційної скарги щодо захисту прав місцевого самоврядування.

У контексті забезпечення економічної безпеки набувають особливої ваги бюджетні інструменти забезпечення економічного добробуту з метою становлення реально спроможних територіальних громад, заснованих на їх об'єднанні. Цьому

сприяє система міжбюджетних трансферів, які встановлюють механізм вирівнювання стану розвитку громад як самодостатніх, тобто спроможних забезпечувати належний рівень адміністративних послуг та комплексного просторового розвитку відповідних територій.

6. Встановлено, що конституційне забезпечення економічної безпеки здійснюється на трьох рівнях влади: 1) місцевому – рівні місцевого самоврядування та регіонів; 2) національному – органами державної влади; 3) міжнародному – між сусідніми прикордонними територіями та шляхом інтеграції у Світову організацію торгівлі та інші міжнародні організації.

З метою підвищення ефективності забезпечення економічної безпеки у Конституцію України необхідно включити розділ «Конституційні гарантії», в якому визначити такі правила та статус таких інститутів:

1) визначити стан бюджетної необхідності, за якого мають вживатися необхідні заходи щодо вирівнювання стану розвитку громад чи регіонів у разі значного дисбалансу їхнього розвитку, а у разі встановлення у судовому порядку фінансової неспроможності громад запровадити інститут муніципального банкрутства;

2) врегулювати статус Рахункової палати (Аудиторського суду), що є незалежним органом, формується парламентом із числа фахівців із вищою юридичною та/або економічною освітою і здійснює контроль за надходженням і витратами коштів Державного бюджету;

3) визначити чіткіше конституційний статус Національного банку, покликаного забезпечувати збалансовану грошово-кредитну політику держави і очолюваного головою, який обирається парламентом;

4) запровадити інститут муніципального банкрутства, який передбачатиме оздоровлення фінансів громади, реструктуризацію заборгованостей громади (санацію), а також тимчасове введення інституту державного уповноваженого у разі розпуску місцевих представницьких органів влади – до формування новообраних.

7. Обґрунтовано, що у сфері енергетичної безпеки України надзвичайно важливим є запровадження прозорої і визначеної системи встановлення тарифів на електроенергію, усунення монополізму, боротьба зі зловживанням монопольним становищем на ринку та недобросовісною конкуренцією. Тому розмежування виробників та постачальників на ринку електроенергії є початковим етапом у гарантуванні конституційних свобод підприємницької діяльності учасників цього ринку та забезпеченні рівних умов для споживачів та виробників і постачальників електроенергії. Кінцевим результатом таких реформ має стати запровадження єдиної біржової платформи для продажу електроенергії. Ще одним варіантом може бути інтеграція України з іншими країнами Східної Європи задля створення єдиного ринку електроенергії.

Задля забезпечення належної енергетичної інфраструктури ключовими завданнями у сфері економічної безпеки є: 1) впровадження енергозберігаючих технологій, чому має сприяти фіскальна політика; 2) сприяння розробці

відновлювальних джерел енергетики; 3) лібералізація ринку енергоресурсів, зокрема його демонополізація, диверсифікація джерел постачання енергоресурсів та попередження й усунення картельних змов на цьому ринку; 4) забезпечення збалансованої ринкової ціни на енергоресурси та попередження й усунення картельних змов на цьому ринку; 5) узгодження законодавства України із правом ЄС в енергетичній сфері; 6) покращення адміністративної практики та раціоналізація регуляторної політики в енергетичній сфері відповідно до вимог верховенства права; 7) поглиблення практики застосування примірювальних процедур, процедур третейського арбітражу та медіації у процесі вирішення спорів на ринку енергоресурсів.

8. Аргументовано, що уведення конкурсного відбору на посади керівників підприємств оборонно-промислового комплексу, а також належного парламентського контролю за всіма міністерствами і відомствами, діяльність яких стосується оборонно-промислового комплексу, є необхідною умовою для підвищення ефективності вітчизняного оборонно-промислового комплексу та військово-торговельного співробітництва України.

У сфері оборонно-промислового комплексу важливими напрямками діяльності є забезпечення Збройних сил України на належному рівні озброєнням і військовою технікою, забезпечення кібербезпеки, підвищення ефективності традиційних сфер оборонно-промислового комплексу України – корабле- і ракетобудування та авіапромисловості.

Потребує значного оновлення законодавче регулювання у сфері військово-торговельного співробітництва, насамперед має бути ухвалений закон про правові засади такої співпраці із зарубіжними країнами, а також внесені зміни у законодавство, що регулює питання ліцензування у сфері озброєння та військової техніки і військово-торговельного співробітництва, оскільки мають існувати чіткі і визначені правила діяльності в означеній сфері, яка передбачає значні капіталовкладення і перспективні плани розвитку.

Регулювання питань озброєння та забезпечення військовою технікою і військово-торговельного співробітництва на рівні підзаконних актів із грифами обмеженого доступу суперечить конституційним засадам правової визначеності, знижує ступінь цивільного контролю у цій сфері та сприяє зловживанням публічної адміністрації, що має негативні наслідки щодо забезпечення озброєнням та військовою технікою Збройних сил України. Це також прямо суперечить засадам законності та правової визначеності, що створює репутаційні ризики на ринку озброєнь та призводить до воєнних втрат під час зіткнень Збройних сил України із військовими підрозділами Росії в окремих районах Донецької і Луганської областей.

З метою забезпечення комплексного підходу у сфері військово-торговельного співробітництва необхідно гарантувати свободу договорів, дотримуватися вимог належної правової процедури, захищати права інтелектуальної власності та

забезпечувати належний парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади, які здійснюють повноваження у сфері ВТС.

9. Встановлено, що забезпечення економічної безпеки в зоні антитерористичної операції має бути реалізовано у таких трьох площинах: 1) поновлення конституційного порядку в окремих районах Донецької і Луганської областей відповідно до принципу верховенства Конституції України; 2) забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб; 3) недопущення зловживань під час проведення ділових операцій арбітрування, заснованих на різниці цін в окремих районах Донецької і Луганської областей та в Україні і Росії, а також шляхів трансформації економічної системи у разі повернення окупованих територій під контроль уряду України.

Законодавство щодо особливостей публічної адміністрації у зоні проведення антитерористичної операції потрібно наповнити конкретним змістом щодо поновлення конституційного порядку, запровадження спеціального адміністративного режиму, а також порядку оголошення амністії особам, які не вчиняли злочинів проти людяності і миру. Насамкінець, існує необхідність внести зміни у главу XX Кримінального кодексу України для приведення її положень у відповідність до міжнародних зобов'язань України з боротьби зі злочинами проти людяності і миру.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Завидняк М.І. Поняття економічної безпеки та її місце у системі національної безпеки України / М.І. Завидняк // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 5. – С. 65–68.

2. Завидняк М.І. Окремі аспекти дослідження конституційних засад економічної безпеки / М.І. Завидняк // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – № 3. – Том 2. – С. 98–103.

3. Завидняк М.І. Конституційно-правові засади правового регулювання економічної безпеки в Україні / М.І. Завидняк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2016. – № 38. – Частина 1. – С. 42–46.

4. Завидняк М.І. Принципи та структура економічної безпеки: конституційно-правові аспекти / М.І. Завидняк // Visegrad Journal on Human Right's. – 2016. – № 1. – Vol. 2. – С. 119–124.

5. Завидняк М.І. Суверенні запозичення держави та національна економічна безпека / М.В. Савчин, М.В. Менджул, М.І. Завидняк // Український часопис міжнародного права. – 2016. – № 2. – С. 59–67.

6. Zavydniak M. Some Issue of Protection of National Interest in Process of the Transfer of State Function into Supranational Institution / M. Zavydniak // Сучасні проблеми порівняльного правознавства : зб. наук. праць / За ред.

Ю.С. Шемшученка та Я.В. Лазура; упор. О.В. Кресін, М.В. Савчин. – Ужгород : Вид-во «Говерла», 2015. – С. 179–181.

7. Завидняк М.І. Конституційні засади економічної безпеки в Україні / М.І. Завидняк // Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей : матер. міжн. наук.-практ. конф., (м. Ужгород, 22-23 квітня 2016 р.). – Ужгород : Вид-во УЖНУ, 2016. – С. 158–160.

8. Завидняк М.І. Економічна безпека у структурі національної безпеки: конституційні аспекти / М.І. Завидняк // Механізми захисту прав людини в умовах євроінтеграції України : зб. матер. міжн. наук.-практ. конф. (15 квітня 2016 р., м. Біла Церква). – Біла Церква, 2016. – С. 179–181.

АНОТАЦІЇ

Завидняк М.І. Конституційно-правові засади забезпечення економічної безпеки України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Ужгород, 2016.

Дисертація присвячена комплексному аналізу економічної безпеки у конституційному механізмі забезпечення конституційного ладу України на основі доктрини конституціоналізму, практики Конституційного Суду України, Європейського суду з прав людини та діяльності спецслужб та органів державної безпеки.

Досліджено конституційні засади діяльності приватних осіб, інститутів громадянського суспільства та органів публічної влади у сфері забезпечення економічної безпеки України. Розкрито місце економічної безпеки у системі забезпечення національної безпеки України, принципи та структуру, основні функції та конституційні засади регулювання економічної безпеки в Україні. На основі здобутків сучасного конституціоналізму розкривається взаємодія інститутів громадянського суспільства та держави у забезпеченні стабільних правил економічної діяльності на майбутнє з метою забезпечення сталого розвитку суспільства і держави, додержання прав і свобод людини та національних економічних інтересів.

Ключові слова: *верховенство права, економічна безпека, законність, законодавство, національна безпека, органи державної безпеки, права людини і основоположні свободи, пропорційність, публічна адміністрація, система економічної безпеки, спецслужба.*

Завидняк М.И. Конституционно-правовые основы обеспечения экономической безопасности Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.02 – конституционное право; муниципальное право. – ГВУЗ

«Ужгородский национальный университет», Ужгород, 2016.

Диссертация посвящена комплексному анализу экономической безопасности в конституционном механизме обеспечения конституционного строя Украины на основе доктрины конституционализма, практики Конституционного Суда Украины, Европейского суда по правам человека и деятельности спецслужб и органов государственной безопасности. Обоснована методология анализа системы обеспечения экономической безопасности, которая должна охватывать законодательство как систему законов и регуляторных актов, соответствующую судебную практику, данные аналитических материалов и предложения к действующему законодательству со стороны научных учреждений, высших учебных заведений, независимых аналитических центров, а также общественных объединений, специализирующихся на вопросах экономической безопасности.

Исследованы конституционные основы деятельности частных лиц, институтов гражданского общества и органов публичной власти в сфере обеспечения экономической безопасности Украины. Структура национальной экономической системы обуславливает также функции экономической безопасности. Показатели национальной экономики лишь подтверждают то обстоятельство, что государство должно принимать необходимые меры по либерализации режима открытия и закрытия предприятий, упрощению соответствующих административных процедур, повышению уровня потребления населения, которое бы обеспечивало достойный уровень жизни человека и устойчивое развитие общества, что объективно увеличивает ВВП и обеспечивает самодостаточность национальной экономики.

Раскрыто место экономической безопасности в системе обеспечения национальной безопасности Украины, принципы и структура, основные функции и конституционные принципы регулирования экономической безопасности. На основе достижений доктрины современного конституционализма раскрывается взаимодействие институтов гражданского общества и государства в обеспечении стабильных правил экономической деятельности на будущее в целях обеспечения устойчивого развития общества и государства, соблюдения прав и свобод человека и национальных экономических интересов. В сфере энергетической безопасности предлагается: введение энергосберегающих технологий на рынке энергоресурсов, более широкое использование источников возобновляемой энергии, выравнивание уровня цен на энергоресурсы для всех категорий потребителей, отмена каких-либо льгот по ценам на энергоресурсы, назначение субсидий только малообеспеченным гражданам.

Раскрыты конституционные основы государственной и региональной политики в сфере обеспечения экономической безопасности Украины, в частности энергетической безопасности, военно-торгового сотрудничества, вооружения и военной техники, обеспечения экономической безопасности в зоне проведения

антитеррористической операции.

Ключевые слова: *верховенство права, экономическая безопасность, законность, законодательство, национальная безопасность, органы государственной безопасности, права человека и основные свободы, пропорциональность, публичная администрация, система экономической безопасности, спецслужба.*

Zavydnyak M.I. Constitutional and legal foundations of economic security of Ukraine. – Manuscript.

Dissertation for Candidate of Juridical Sciences degree. Speciality 12.00.02 – Constitutional law; municipal law. – State Institution of Higher Education «Uzhhorod National University». – Uzhhorod, 2016.

The thesis is devoted to complex analysis of economic security in the constitutional mechanism for ensuring constitutional order of Ukraine, based on the doctrine of constitutionalism, legislation, the practice of the Constitutional Court of Ukraine, the European Court of Human Rights and the activities of secret services and public security.

It is research the constitutional principles of private individuals, civil society and public authorities in the economic security of Ukraine. The location of economic security is reveals in the national security system of Ukraine, principles and structure, main functions and constitutional framework governing economic security of Ukraine. Based on the achievements of modern constitutionalism is reveals the interaction of civil society and the state to ensure stable rules of economic activities in the future to ensure the sustainable development of society and the state, the observance of human rights and national economic interests.

Key words: *economic security, human rights and fundamental freedoms, intelligence, legality, legislation, national security, proportionality, public administration, rule of law, state security bodies, system of economic security.*

Підписано до друку 01.10.2016. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Друк ризографічний. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 01.10-2.
Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
73034, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а, офіс 105.
Телефон +38 (0552) 39-95-80
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 4392 від 20.08.2012 р.